

Lecturer PhD. Mihai CROITOR

**DINCOLO DE DEZBATEREA IDEOLOGICĂ: VIZIUNEA LUI
PENG ZHEN ASUPRA CONFLICTULUI SOVIETO-CHINEZ (1963)
Beyond Ideological Debate: Peng Zhen's Vision about
Soviet-Chinese Conflict (1963)**

Lect. univ. dr. Mihai CROITOR

Abstract: *On 12 December, 1963, the Ambassador of the Romanian People's Republic in Beijing, Dumitru Gheorghiu, met with Peng Zhen, a member of the political Bureau of the Central Committee of the Chinese Communist Party. The significance of the discussion between the two is that it provides a complete picture of the Sino-Soviet split at the end of 1963, addressing issues such as: the commercial relations between the USSR and the PRC, the question of the Soviet experts, the border incidents occurred between the two sides and the Sino-Soviet public debate.*

Keywords: Sino-Soviet split, communism, ideological debate, USSR, People's Republic of China.

Discuțiile din 12 decembrie 1963, organizate între Dumitru Gheorghiu, ambasadorul Republicii Populare Române (RPR) la Beijing și Peng Zhen, membru al Biroului Politic al Partidului Comunist Chinez (PCC), comportă două aspecte distincte: pe de o parte, acestea relevă dinamica relațiilor politico-diplomatice sino-sovietice la sfârșitul anului 1963, iar pe de altă parte, ilustrează dorința părții române de a fi la curent cu poziția PCC față de polemica sovieto-chineză.

Fără a răpi cititorului plăcerea de a parcurge nota de audiență întocmită de către Dumitru Gheorghiu, ne propunem în aceste câteva rânduri introductive să ilustrăm, într-o manieră schematică, principalele evoluții survenite în relațiile sino-sovietice în intervalul cronologic 1956-1963.

Tensiunile sovieto-chineze se vor manifesta în planul relațiilor bilaterale în perioada următoare Congresului al XX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice (PCUS), organizat în februarie 1956, expositive fiind din această perspectivă atât reticența liderilor de la Beijing de a accepta lansarea procesului destalinizării,¹ cât și pozițiile diferite asumate de PCC și PCUS pe marginea redactării declarației² partidelor comuniste și muncitorești în cadrul consfătuirii de la Moscova din noiembrie 1957.³ Ulterior, aceste diferende, manifestate până

¹ Vezi de pildă: Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare ANIC), *Fond CC al PCR-Secția Relații Externe*, dosar 71/1963, f. 5; ANIC, *Fond CC al PCR-Secția Relații Externe*, dosar 73/1963, ff. 3-4; „On the Historical Experience of the Dictatorship of the Proletariat”, în *The Historical Experience of the Dictatorship of the Proletariat*, Peking, Foreign Languages Press, 1959, pp.1-20.

² Pentru o perspectivă detaliată asupra textului final al acestei declarații, vezi: „Declarația de la Moscova (noiembrie 1957)”, în Mihai Croitor (editor), *În umbra Kremlinului: Gheorghe Gheorghiu-Dej și geneza Declarației din Aprilie 1964*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2012, pp.430-446.

³ Vezi chestiunea în cauză în: Mihai Croitor, „Gheorghe Gheorghiu-Dej și «Declarația de independență» din 1964. PMR între Moscova și Beijing”, în Ștefan Bosomitu, Mihai Burcea

"Beyond Ideological Debate: Peng Zhen's Vision about Soviet-Chinese Conflict (1963)", *Astra Salvensis*, III, 5, 2015, p. 146-157

atunci în cadrul relațiilor bilaterale, vor fi aduse la cunoștința partidelor comuniste și muncitorești în cadrul Consfăturii de la București, organizată în iunie 1960. În speță, aceste disensiuni, desfășurate pe fondul procesului destalinizării lansat în URSS, se vor cantona asupra a trei chestiuni distincte: formele de trecere de la capitalism la socialism, importanța Congresului al XX-lea al PCUS pentru mișcarea comunistă internațională și doctrina coexistenței pașnice. De altfel, la scurt timp după finalizarea Consfăturii de la București, partidele comuniste și muncitorești fidele Kremlinului adresau conducerii PCC acide epistole, pe parcursul cărora condamnau viziunile ideologice promovate de către comuniștii chinezi.⁴ De altfel, în iulie 1960, spre totală surprindere a Occidentului, Kremlinul recurgea la retragerea specialiștilor sovietici din RPC.⁵ În noiembrie 1960, în cadrul consfăturii de la Moscova, merită a adopta o nouă declarație a partidelor comuniste și muncitorești,⁶ divergențele sovieto-chineze se vor manifesta, din nou, în mod plenar, acestora adăugându-li-se, acum, și chestiunea „revizionismului” iugoslav.⁷ Convocarea Congresului al XXII-lea al PCUS, în octombrie 1961, avea să contribuie la intensificarea tensiunilor sovieto-chineze, expunerea publică a divergențelor sovieto-albaneze iritând profund Beijingul.⁸ În plus, preceptele ideologice incluse în cadrul programului PCUS,⁹ adoptat cu această ocazie, aveau să deranjeze, de asemenea, autoritățile chineze.

Prin urmare, anul 1962 era martorul emergenței polemicii publice sovieto-chineze, ambele părți publicându-și, în presa de partid, propriile viziuni ideologice. În acest context tensionat, la începutul anului 1963, Nikita S. Hrușciiov lansa un apel în direcția stopării polemicii publice sovieto-chineze.¹⁰ Drept urmare, în intervalul februarie-iunie 1963, între cele două părți se va organiza un consistent schimb epistolar, scopul acestuia rezidând în crearea

(coordonatori), *Spectrele lui Dej. Incursiuni în biografia și regimul unui dictator*, Iași, Editura Polirom, 2012, pp. 295-301.

⁴ Pentru o perspectivă detaliată asupra discuțiilor purtate în cadrul Consfăturii partidelor comuniste și muncitorești de la București (din iunie 1960), precum și asupra războiului epistolar care a urmat acesteia, vezi: Mihai Croitor (editor), *La București s-a scris: „Sciziune!” Consfătuirea partidelor comuniste și muncitorești din iunie 1960*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2013, passim.

⁵ Vezi în acest sens: „Note: The Soviet Embassy in Beijing to the Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China, 18 July 1960”, în *Cold War International History Project Bulletin*, număr 8-9, 1996-1997, pp. 249-250.

⁶ Pentru o perspectivă detaliată asupra textului final al acestei declarații, vezi: „Declarația de la Moscova (noiembrie 1960)”, în Mihai Croitor (editor), *În umbra Kremlinului: Gheorghe Gheorghiu-Dej și geneza Declarației din Aprilie 1964*, pp. 446-460.

⁷ Pentru o perspectivă detaliată asupra Consfăturii de la Moscova din noiembrie 1960, vezi: Mihai Croitor, *România și conflictul sovieto-chinez (1956-1971)*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2009, pp. 188-206.

⁸ Vezi de pildă: ANIC, *Fond CC al PCR-Secția Relații Externe, Alfabetice*, dosar 9C/1961-1964, f. 39.

⁹ Vezi în acest sens: *Programme of the Communist Party of the Soviet Union (adopted by the 22nd Congress of the C.P.S.U., October 31, 1961)*, Moscow, Foreign Languages Press Publishing House, 1961, passim.

¹⁰ Vezi: ANIC, *Fond CC al PCR-Secția Relații Externe*, dosar 28/1964, volum II, f. 118.

premiselor pentru desfășurarea unei întâlniri bilaterale sovieto-chineze (la nivel înalt), precum și în stabilirea agendei concrete de discuții.¹¹ În atare condiții, în iulie 1963, se deschideau la Moscova negocierile dintre delegațiile PCC (condusă de către Deng Xiaoping) și PCUS (condusă de către Mihail A. Suslov). Însă la scurt timp după debutul acestor tratative sovieto-chineze, a devenit evident faptul că pozițiile pe care se plasau cele două părți erau ireconciliabile.¹² În plus, tot în iulie 1963, în timp ce tratativele sovieto-chineze se aflau în curs de desfășurare, autoritățile sovietice vor disemina în rândul membrilor PCUS o scrisoare deschisă, pe parcursul căreia Kremlinul descria ebuliția ideologică chineză în termeni caustici.¹³ În mod evident, negocierile sovieto-chineze aveau să eșueze, fiecare parte arogându-și legitimitatea propriilor precepte ideologice. Relațiile sino-sovietice se vor tensiona și mai mult în contextul în care, în august 1963, URSS avea să semneze, alături de Marea Britanie și SUA, „Tratatul privind interzicerea experiențelor nucleare”. Gestul Kremlinului va determina o reacție dură din partea guvernului chinez, Beijingul condamnând în termeni duri acțiunea URSS.¹⁴

Revenind însă la întâlnirea din 12 decembrie 1963, trebuie subliniat faptul că aceasta se încadrează în noua strategie a Bucureștiului, menită a reaseza raporturile sino-române pe un nou fundament. Fără a insista asupra principalelor evenimente care au jalonat procesul apropierei româno-chineze,¹⁵ amintim faptul că, între 1962-1963, viziunile economice de factură integraționistă preliminate în cadrul Consiliului de Ajutor Economic Reciproc (CAER), la instigarea sovieticilor, convinseseră autoritățile române de necesitatea realizării unei apropieri româno-chineze.¹⁶ Prin urmare, importanța convorbirilor dintre Dumitru Gheorghiu și Peng Zhen este cu atât mai mare cu cât acestea survin într-un moment în care România încerca să convingă autoritățile chineze de faptul că distanțarea Bucureștiului de Moscova era, deja, un fapt împlinit.¹⁷ Chiar

¹¹ Vezi în acest sens: ANIC, *Fond CC al PCR-Secția Relații Externe, Alfabetice*, dosar 17U/1963, ff. 166-173; ANIC, *Fond CC al PCR-Secția Relații Externe*, dosar 41/1963, ff. 8-15; ANIC, *Fond CC al PCR-Secția Relații Externe*, dosar 47/1963, ff. 2-33; „The Letter of the Central Committee of the Communist Party of China in Reply to the Letter of the Central Committee of the Communist Party of the Soviet Union of March 30, 1963 (June 14, 1963)”, în *The Polemic on the General Line of the International Communist Movement*, Peking, Foreign Languages Press, 1965, pp. 3-54.

¹² Vezi stenogramele întâlnirii în cauză în: Mihai Croitor, Sanda Borșa (editori), *Moscova 1963: eșecul negocierilor sovieto-chineze*, Cluj-Napoca, Editura Mega&Eikon, 2014, pp. 23-299.

¹³ Pentru o perspectivă detaliată asupra acestei chestiuni vezi: ANIC, *Fond CC al PCR-Secția Relații Externe*, dosar 61/1963, ff. 2-68.

¹⁴ Vezi de pildă: ANIC, *Fond CC al PCR-Secția Relații Externe*, dosar 69/1963, ff. 1-31.

¹⁵ Vezi pe larg chestiunea în cauză în: Mihai Croitor, *România și conflictul sovieto-chinez (1956-1971)*, pp. 242-330.

¹⁶ Pentru o perspectivă detaliată asupra divergențelor româno-sovietice în cadrul CAER, între 1962-1963, vezi: Sanda Borșa, „Chestiunea specializării în cadrul C.A.E.R. (1959-1963). O Românie agrară sau una industrializată?”, în *Studia Securitatis*, an VI, număr 1, 2012, pp.103-109.

¹⁷ Vezi pe larg chestiunea în cauză în: Mihai Croitor, Sanda Borșa, *Triunghiul suspiciunii: Gheorghiu-Dej, Hrușciov și Tito (1954-1964)*, volum I, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2014, pp. 97-122, 164-198.

"Beyond Ideological Debate: Peng Zhen's Vision about Soviet-Chinese Conflict (1963)", *Astra Salvensis*, III, 5, 2015, p. 146-157

dacă pe parcursul discuțiilor din 12 decembrie 1963 referirile la poziția Partidului Muncitoresc Român (PMR) față de polemica sovieto-chineză sunt sumare, totuși, discuțiile în cauză oferă un tablou clar asupra poziției asumate de către PCC în cadrul divergențelor cu PCUS. Pe parcursul acestui document, cititorul va descoperi versiunea chineză asupra cauzelor scăderii în intensitate a relațiilor comerciale dintre URSS și RPC, precum și câteva considerații referitoare la oferta Kremlinului de a trimite în China, din nou, experți sovietici. În egală măsură, cititorul va identifica și percepția chineză față de incidentele de frontieră survenite între cele două părți, precum și poziția PCC față de polemica deschisă sovieto-chineză.

Scrutarea documentului de mai jos relevă faptul că posibilitatea unei normalizări a relațiilor sino-sovietice părea mai îndepărtată ca oricând. Or, în condițiile în care autoritățile române optau pentru o apropiere de China, ca o măsură necesară pentru contrabalansarea tendințelor hegemonice ale Kremlinului, o atare direcție a cursului relațiilor sino-sovietice nu putea fi decât în favoarea Bucureștiului.

NOTĂ DE AUDIENȚĂ:¹⁸ **STRICT SECRET DE IMPORTANȚĂ DEOSEBITĂ**

La 12 decembrie 1963, am fost primit la reședința sa, de către tovarășul Pîn Cijen.¹⁹ Au fost de față Țăng Iung-ciuang, adjunct al ministrului Afacerilor externe, Cen Po-cing, adjunct al directorului Direcției URSS-Europa răsăriteană din MAE (Ministerul Afacerilor Externe-n.a.). Traducerea a fost asigurată de partea chineză (tov. Ting Iuan-hung).

Tovarășul Pîn Cijen s-a arătat foarte prietenos, mi-a spus că este bucuros că mă primește a doua oară, m-a întrebat de sănătate și de faptul dacă mă voi înapoia curând în țară. Mi-am exprimat și eu bucuria de a mă întâlni cu tovarășul Pîn Cijen și am răspuns afirmativ la întrebarea dacă plec curând în țară. La acestea, tovarășul Pîn Cijen mi-a spus că dorește să mă informeze asupra unor probleme legate de scrisoarea CC al PCUS din 29 septembrie a.c., care a fost înmănată părții chineze la 3 decembrie a.c., rugându-mă să transmit informația conducerii noastre superioare. Tovarășul Pîn Cijen a arătat că scrisoarea CC al PCUS ridică mai multe probleme, însă el se va opri asupra 4 probleme mai importante: 1. Problema ridicată de (Nikita S.-n.a.) Hrușciiov privind dezvoltarea relațiilor comerciale dintre URSS și RPC; 2. Problema specialiștilor; 3. Problema de frontieră și 4. Problema polemicii deschise.

¹⁸ Documentul de arhivă conține transcrierea fonetică a numelor proprii chineze și nu transcrierea acestora în sistemul de romanizare Pinyin. Spre exemplu, numele Peng Zhen este transcris Pîn Cijen.

¹⁹ Pinyin: Peng Zhen.

El a arătat că Hrușciov, vorbind despre dezvoltarea economiei celor două țări și despre stabilirea planurilor de dezvoltare a celor două țări, și-a exprimat speranța că există condiții de a se dezvolta comerțul dintre URSS și RPC, iar dacă RPC ar dori, atunci URSS este gata să trimită și specialiști pentru a fi folosiți de partea chineză. Pîn Cijen a arătat că între cele două țări comerțul se menține și azi, dar că scăderea volumului schimburilor comerciale se datorește lui Hrușciov și celorlalți conducători ai PCUS. El a vorbit foarte pe larg despre acțiunile URSS de denunțare unilaterală a acordurilor, ceea ce a răsturnat planurile de stat ale Chinei, fapt care a dus la scăderea în general a comerțului RP (Republicii Populare-n.a) Chineze și îndeosebi cu URSS. El a spus că despre această problemă nu s-a mai vorbit demult sau dacă s-a vorbit, atunci s-a vorbit foarte puțin. Partea chineză nu a spus încă totul despre aceste lucruri și sunt încă rezerve. Ei, chinezii, au păstrat aceste rezerve din anumite motive, nevrînd să pună în public toate problemele legate de dezvoltarea relațiilor cu URSS. În această direcție, el a arătat că pagubele pricinuite părții chineze sunt foarte mari, iar majoritatea covârșitoare a faptelor nu s-au dat publicității până în prezent. Ceea ce s-a publicat în comunicatul privind sesiunea Adunării reprezentanților populari pe întreaga Chină a fost o simplă enunțare. Pîn Cijen s-a oprit puțin și a spus pe un ton grav: Nu putem să nu spunem toate acestea poporului. Și acest lucru îl vom face. Apoi el a continuat: În trecut noi, chinezii, nu am avut față de URSS secrete. Nu a existat niciun sector de activitate al RP Chineze care să nu fi fost cunoscut conducerii PCUS. De aceea Hrușciov a putut să se informeze prin oamenii lui. Însă acum acest lucru nu mai merge. În continuare, vorbitorul s-a oprit asupra relațiilor economice dintre cele două țări și a arătat că indiferent de acordurile și contractele dintre cele două țări, URSS nu a dat mărfuri de care avea nevoie China, iar, în schimb, sovieticii încearcă să impună RP Chineze să cumpere acele mărfuri pe care le produce și RP Chineză. Metodele care au fost folosite de Hrușciov erau mai rele decât cele folosite de țările capitaliste. El a dat mai multe exemple în această direcție, cum ar fi termocentrala din apropierea Pekin-ului care a fost livrată aproape în întregime de URSS în afară de un anumit agregat fără de care centrala nu a putut fi pusă în funcțiune. După ce ei, chinezii, au rezolvat problema introducerii agregatului, trecând peste multe greutăți, URSS a livrat și ea acea piesă. Alte exemple date de Pîn Cijen demonstrau că URSS a livrat utilaje complete pentru construirea unor fabrici nu în ordinea cerută de linia fluxului tehnologic al producției, ci a început livrarea cu partea finală. Un asemenea exemplu îl constituie fabrica de peliculă. Toate utilajele au fost livrate cu excepția acelor mașini care trebuiau să asigure darea în exploatare a fabricii. După ce această problemă a fost rezolvată cu concursul Japoniei, URSS a trimis și ea parțial utilajele care trebuiau să asigure darea în exploatare a fabricii. Sau, Chinei nu i s-a livrat oțel special pentru bandajele roților de locomotivă. După intervenții, URSS a livrat numai parțial cantitatea de oțel special necesar. Alături de alte exemple prezentate în legătură cu încercarea lui Hrușciov de a gătui

"Beyond Ideological Debate: Peng Zhen's Vision about Soviet-Chinese Conflict (1963)", *Astra Sabensis*, III, 5, 2015, p. 146-157

economia chineză, Pîn Cijen a arătat că este o mare nenorocire pentru Hrușciiov deoarece el nu mai cunoaște situația din China. De aceea el a procedat așa cum s-a arătat mai sus, în vederea îngenunchierii Chinei, însă alta este situația Chinei decât cea pe care o cunoaște Hrușciiov. Ea a început să producă multe din cele ce importa înainte. În prezent, chiar în domeniul producției de combustibil, China realizează aproape toate sortimentele de benzină. Iar în acest an au fost mărite investițiile pentru a dezvolta producția în acest domeniu. Plecând de la aceste exemple, Pîn Cijen a arătat că acum Hrușciiov nu mai poate exercita presiuni asupra Chinei prin mijloacele folosite până în prezent și de aceea propune să se dezvolte comerțul cu China. Dar acum se pune altfel problema deoarece de ceea ce are nevoie China, URSS fie că nu poate să asigure, fie că nu oferă în condiții avantajoase. O parte din cele necesare Chinei sunt oferite de unele țări capitaliste la prețuri mai avantajoase și cu garanția livrării la timp. De aceea dezvoltarea comerțului dintre China și URSS nu se poate dezvolta decât numai pe baza principiilor egalității, avantajului reciproc și nu după voința lui Hrușciiov. Desigur, a afirmat el, această problemă se va discuta. Dar cum se va face acest lucru încă nu s-a stabilit. Ceea ce este clar însă pentru noi, chinezii, este faptul că nu putem îngădui ca Hrușciiov să folosească comerțul împotriva Chinei.

În ceea ce privește problema specialiștilor, după ce a repetat cele cunoscute de noi, a arătat că aceștia au fost retrași, iar ulterior nu au mai fost trimiși acei specialiști de care China a avut nevoie. China a fost luată prin surprindere, nu a fost pregătită pentru retragerea specialiștilor. Ce pagube au adus Chinei retragerea specialiștilor și comerțul cu URSS? mi s-a adresat mie. Ele sunt, a răspuns tot el, extraordinar de mari. De consecințele lor nu s-au putut elibera nici până în prezent, a adăugat el. Aproape că nu pot fi calculate și nici nu e posibil să se calculeze datorită interdependenței dintre diferite pagube. Închipuți-vă numai valoarea utilajelor importate din URSS și a celor produse în China care nu au putut fi montate și date în exploatare, datorită nelivrării de către URSS a unor piese și aparate de care era condiționată punerea lor în valoare. Valoarea acestor utilaje care stau în magaziile din RPC sau în unele întreprinderi se ridică la peste 10 miliarde yuani, ceea ce înseamnă cca. 4 miliarde de dolari. După normele internaționale, avem dreptul de a cere compensarea acestor pagube? Desigur, a răspuns tot tovarășul Pîn Cijen. Până în prezent nu ne pregătim să facem acest lucru. Pagubele pricinuite de retragerea specialiștilor și de comerțul cu URSS nu au fost publicate până în prezent. Pîn Cijen a spus că au dreptul să o facă. Da, a adăugat el, după ce ei au adus aceste daune avem acest drept să le arătăm poporului. De aceea nu pot față de cele făcute de Hrușciiov să primească în continuare specialiști sovietici. Nu au acest curaj. Toate aceste greutăți, a continuat el, au avut și un aspect pozitiv. În prezent toate aceste utilaje sau marea lor parte, pe care le importa din URSS, China este în stare să le producă singură. Sarcinile specialiștilor sovietici au fost preluate treptat de către specialiștii chinezi. După părerea sovieticilor, a continuat Pîn Cijen, nici în 5 ani

chinezii nu ar fi putut rezolva aceste probleme, ei le-au rezolvat repede.²⁰ Într-un an, în doi sau chiar într-o lună. Specialiștii noștri, a spus el, acum sunt buni. Unii dintre ei sunt chiar foarte buni. Ei sunt comuniști, internaționaliști. Eu personal, a adăugat Pîn Cijen, i-am vizitat și am stat de vorbă cu ei și m-am convins de acest lucru. Specialiștii sovietici, a spus el, nu au fost oameni răi. Peste 90% au fost buni, iar unii dintre ei chiar foarte buni. Discuțiile cu ei au arătat că unii dintre ei aveau păreri proaste despre metodele folosite de Hrușciiov. De la aceste lucruri și-a amintit de un caz: Avionul Mig 19 a cărui documentație a fost primită de la sovietici. Schițele au fost foarte prost alcătuite. Pentru descifrarea și definitivarea lor a fost nevoie ca specialiștii chinezi să consacre foarte mult timp, fiind nevoiți să aducă unele îmbunătățiri. Documentația privind cabina pilotului a fost foarte clară, specialiștii chinezi nefiind nevoiți să facă niciun fel de modificări. Însă după realizarea cabinei, care a fost confecționată exact după schițe, ea s-a dovedit a fi prea mare. De asemenea, aparatura nu putea fi folosită. A fost făcută anchetă serioasă de către partea chineză, care a ajuns la concluzia că (sic!) cabina a fost confecționată corect, dar că aici a fost opera lui Hrușciiov, care în mod intenționat a livrat documentație greșită. Am făcut modificările necesare, a adăugat el, iar eficiența lui Mig 19 este mai bună ca a proiectului inițial. Și americanii spun că Hrușciiov nu mai poate cunoaște situația reală din China. Ce sens are această apreciere (?), a întrebat el. Cum pot ei să cunoască că Hrușciiov nu mai este la curent cu situația din China? Ce relații sunt între Hrușciiov și americani? Hrușciiov nu mai vrea să vorbească despre această problemă. Însă noi, chinezii, nu putem să tăcem. Deși, a repetat el, peste 90% dintre specialiștii sovietici au fost buni, nu mai avem curajul să-i primim.

În ceea ce privește problema de frontieră, Pîn Cijen a arătat că de foarte mult timp China nu menține pe o lungime de frontieră de câteva mii de kilometri decât un număr redus de grăniceri (câteva mii), pe când URSS a deplasat câteva divizii al căror număr a crescut în ultimul timp. Probabil că vor să intre în țară să ne atace, a spus el. Poftim! China are o suprafață de 9,6 milioane de kilometri pătrați. Dacă o să intrați, o să vedem cum vă veți retrage, s-a adresat Pîn Cijen. Această problemă nu are nicio bază. Noi, chinezii, însă trebuie să asigurăm apărarea graniței. În ultimul timp situația s-a înrăutățit. Posturile de radio din URSS transmit în limbile naționalităților din Sinciang îndemnuri împotriva guvernului local și cheamă la separarea de RP Chineză prin transformarea Sinciang-ului într-o regiune independentă. În lunile septembrie-decembrie 1963, ziarele din republicile sovietice, care scriu în limbile respective, au tratat tot aceste probleme. Spuneți, a întrebat Pîn Cijen, se poate zice că există spirit de frăție, de internaționalism din partea conducerii sovietice? Nici japonezii, a continuat tot el, nu îndrăznesc să facă așa ceva. Imperialiștii americani au făcut acest lucru în Taiwan, dar l-au realizat prin Ciang Kai-șek.²¹ În

²⁰ Frază în conformitate cu documentul de arhivă.

²¹ Pinyin: Jiang Jieshi.

"Beyond Ideological Debate: Peng Zhen's Vision about Soviet-Chinese Conflict (1963)", *Astra Sabensis*, III, 5, 2015, p. 146-157

lume nu există nicio țară imperialistă care să îndrăznească să instige populația din Sinciang, dar URSS o face. Anul trecut, în orașul Ili a fost organizată o rebeliune împotriva regimului popular. Au trecut 60.000 de cetățeni în URSS, care au fost instigați. După un moment de gândire, Pîn Cijen a spus: ne pregătim să arătăm poporului acest lucru și vom publica câteva pagini în Jenminjîpao.²² Apoi, fără nicio legătură, a afirmat: nici solidaritatea lagărului socialist nu stă bine. Hrușciov a vorbit așa de mult despre familia socialistă și că aceasta trebuie să includă și Iugoslavia deși declarația (din 1960-n.a.) nu spune acest lucru. Noi, chinezii, vom publica materiale pentru a se vedea care este internaționalismul lui Hrușciov. Revenind la problema iugoslavă, el a spus că Hrușciov nu ține minte ce a zis în decembrie anul trecut. Hrușciov a spus anul trecut că Tito și-a schimbat greșelile. Nu numai că Tito nu s-a schimbat, dar nici nu este nevoie. Întorcându-se din nou asupra situației din Sinciang, a spus că materialele privind situația vor fi publicate pentru a se da posibilitate poporului să cunoască care este internaționalismul lui Hrușciov. URSS nu a răspuns pozitiv la notele noastre, a continuat el, atunci când au avut loc evenimentele, note care propuneau menținerea statu-quo-ului. Discuțiile au fost tergiversate de către sovietici. Există oare motive pentru a se întârzia răspunsul la propunerea de menținere a statu-quo-lui? Continuând, Pîn Cijen a arătat că Rusia țaristă a acaparat 1,5 milioane kilometri pătrați. Hrușciov vrea să acapareze și el o asemenea suprafață? După cum se vede ei provoacă, a adăugat el. Trag focuri de armă, au rănit sute de soldați și pescari și au răpit mulți dintre ei. Pescarii, a continuat el, se aflau pe teritoriul chinez, nu au trecut frontiera. Sunt foarte multe cazuri de acestea. Chiar și patrule de grăniceri au fost prinse. Spațiul aerian în zona graniței a fost de nenumărate ori violat de avioanele sovietice. Cu Coreea, cu Vietnamul nu avem ciocniri la graniță. Cu Nepalul și alte țări am rezolvat în mod rezonabil problema frontierelor. Am avut o situație mai complicată la frontiera cu India, a continuat el, însă o vom rezolva dacă partea indiană va dori acest lucru. Oare cu URSS nu se poate rezolva pe calea tratativelor? Eu, a spus Pîn Cijen, cred că în cele din urmă tot se va rezolva pe această cale. Oare popoarele sovietice sunt de acord cu Hrușciov să acapareze 1,5 milioane kilometri pătrați? Nu cred, a răspuns tot el, că marele Partid Comunist al Uniunii Sovietice, că marele popor sovietic pot face acest lucru. Dacă Hrușciov vrea să facă acest lucru, să-l facă și o să vedem. Care va fi răspunsul? Aceasta este o altă problemă. Dar la ea nu poate să nu se răspundă.

În ceea ce privește ideea încetării polemicii, cuprinsă în scrisoare, aceasta este o invenție a lui Hrușciov, a spus Pîn Cijen. Hrușciov a zis că el reprezintă marxism-leninismul creator. Se pare că Hrușciov dorește să dețină monopolul învățaturii creatoare a marxism-leninismului. Hrușciov nu se gândește că delegația chineză a spus la congresul al XXII-lea al PCUS (1961-n.a.) să nu

²² Pinyin: Renmin Ribao.

ridicăm aceste probleme în fața dușmanului. Eu, a subliniat Pîn Cijen, am fost prezent la acel congres și am rămas în continuare după plecarea lui Ciu En-lai.²³ Discuțiile au continuat în același spirit și după plecarea șefului delegației chineze. În scrisoarea CC al PCC adresată PCUS în (7-n.a.) aprilie 1962²⁴ noi, chinezii, ne-am pronunțat din nou pentru încetarea polemicii. O asemenea propunere au făcut înainte partidele din Vietnam, Coreea și altele. Deci alții s-au pronunțat pentru încetarea polemicii și nu Hrușciiov. Ce înseamnă încetarea polemicii publice după spusele lui Hrușciiov? Avem această experiență noi, chinezii, și o aveți și dvs., românii. Aceasta a fost clar la Moscova și la congresul PSUG (Partidului Socialist Unit din Germania-n.a.), unde pe de o parte s-a pronunțat pentru încetarea polemicii, iar în practică a făcut altceva. Aceasta este de fapt poziția lui Hrușciiov privind încetarea polemicii. PMR nu a participat la atacarea PCC la congresul PSUG (ianuarie 1963-n.a.). Din iulie și până în prezent, a arătat Pîn Cijen, au fost publicate în URSS peste 2000 de articole și alte materiale. Și alte țări au făcut acest lucru, atacând pe nume China și PCC. URSS se afla în fruntea celorlalte țări care au publicat mai mult sau mai puțin. Oare nu trebuie să le răspundem? a întrebat Pîn Cijen. Oare celor care ne atacă pe nume nu avem dreptul să le dăm răspuns? a continuat el. Dacă nu se consideră părinte sau Dumnezeu, atunci trebuie să accepte să primească răspuns din partea noastră, a subliniat el. Doar ei au publicat atâtea articole împotriva noastră. În China se spune că politețea trebuie să fie reciprocă. La câte probleme vom răspunde, câte articole vom scrie este treaba noastră. URSS a publicat peste 2000 de materiale, dacă noi vom face acest lucru nu vom face un exces.²⁵ Este o chestiune de reciprocitate răspunsul pe care trebuie să-l dăm altor câteva zeci și sute de materiale, a continuat el. Doar consfăturile partidelor comuniste și muncitorești au confirmat că partidele sunt egale. Oare partidele conduse de Hrușciiov și de alții au privilegii? Au drepturi date de Marx și Dumnezeu ca să atace China și noi nu avem acest drept? Hrușciiov poate că are acest drept, și-a răspuns tot el, pentru că cunoaște Biblia. Noi, chinezii, nu avem nicio legătură cu Dumnezeu și nu putem să spunem că avem aceste privilegii. Dar putem să spunem că Marx, Lenin, Stalin, cele două consfătuiri (din 1957 și 1960-n.a.) nu i-au dat acest drept lui Hrușciiov. Apoi Pîn Cijen a arătat că după ce Hrușciiov a făcut unele propuneri de încetare a polemicii, s-a continuat să se publice mai multe articole și comentarii polemice în ziare și reviste. Însă, fără îndoială, a continuat el, în ultimul timp sunt mai puține. Trebuie să recunoaștem că am făcut un progres, în această privință. Între 5 și 20 iulie (1963-n.a.) noi, chinezii, și sovieticii am dus

²³ Pinyin: Zhou Enlai.

²⁴ Vezi în acest sens: ANIC, *Fond CC al PCR-Secția Relații Externe, Alfabetic*, dos.9C/1961-1964, ff. 34-54.

²⁵ Frază în conformitate cu documentul de arhivă.

"Beyond Ideological Debate: Peng Zhen's Vision about Soviet-Chinese Conflict (1963)", *Astra Sahensis*, III, 5, 2015, p. 146-157

tratative la Moscova și ne-am înțeles ca în acea perioadă să nu publicăm nimic.²⁶ La 14 iulie a.c. însă, sovieticii au publicat scrisoarea deschisă a CC al PCUS.²⁷ Oare nu se putea găsi o formă democratică de înțelegere, de încetare a polemicii publice, fără apariția în presă a scrisorii care atacă PCC într-o formă atât de serioasă? Nu se poate, a spus pe un ton hotărât Pîn Cijen, așa cum vrea Hrușciiov, după voia lui. Dacă vrea să înceteze, să-și oprească polemica. Nici Dumnezeu nu are acest drept. Dar dacă îl are, atunci de ce Dumnezeu cere recunoașterea greșelilor? Deci Hrușciiov nu poate să aibă aceste drepturi. Așa cum nu credem noi, chinezii, în Dumnezeu, nu putem să avem încredere nici în Hrușciiov. De fapt și Hrușciiov a spus că singura metodă justă marxist-leninistă este polemica. Iar acum tot el zice că aceasta este o formă care aduce mult rău, pricinuieste greutăți și folosește numai imperialismului. Fără îndoială, a zis mai departe vorbitorul, nu vom putea să continuăm polemica la infinit. Ea va trebui să aibă un sfârșit. Este nevoie ca oamenii să se odihnească, să doarmă, să-și facă concediul, deși spre deosebire de dvs.-mi s-a adresat mie-la noi, în China, nu avem legiferat concediul. Dacă vom continua însă polemica publică, probabil că nu se va întâmpla nimic. Pîn Cijen a repetat cuvintele spuse de Mao Tze-dun²⁸ ambasadorului sovietic la 23 martie a.c.: dacă polemica va continua, cerul nu se va prăbuși, munții nu se vor muta din loc, femeile vor continua să nască (în China se nasc anual 20.000.000 copii, a remarcat el), florile vor continua să înflorească, iar peștii vor continua să înoate. Noi, a spus Pîn Cijen, nu am vrut să deschidem polemica, dar Hrușciiov și alții au vrut, ei au organizat atacul asupra Chinei. După aceea, PCC a trebuit să răspundă pentru ca să nu fie nepoliticos. Acum este foarte ușor, după ce au publicat atâtea materiale, să nu ne permită să ne spunem părerea. Unora dintre partide nu le-am dat răspuns. Aceasta arată că avem reținere și nu suntem obligați să le dăm răspuns. De exemplu, partidelor din Portugalia, Spania, Anglia. De fapt, acum și ele se pronunță pentru încetarea polemicii. Noi, chinezii, avem dreptul să le spunem acestor tovarăși: după ce ne-ați atacat, am răbdat; acum să ne dați și nouă dreptul, fie și din considerație. Nu ne dați dreptul să fim politicoși? Dar, în general, nu putem să le răspundem la toți, a adăugat Pîn Cijen. Avem speranța, a spus el, că politica va fi luminată și norii se vor împrăștia. Trebuie să găsim o metodă de înțelegere, a spus cu seriozitate Pîn Cijen, între partidele interesate, între cei atacați și cei ce ataca. Trebuie să ne consultăm. Apoi m-a rugat să-l informez personal pe tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej de faptul că încă nu s-a publicat o scrisoare deschisă către comuniștii chinezi, că sovieticii au făcut acest lucru și că sovieticii trebuie să știe că și chinezii au acest drept. Pîn Cijen a revenit la scrisoarea deschisă a CC al PCUS din 14 iulie a.c., arătându-se contrariat de ce a fost necesar să se publice

²⁶ Pentru o perspectivă detaliată asupra acestor tratative vezi: Mihai Croitor, Sanda Borșa (editori), *Moscova 1963: eșecul negocierilor sovieto-chineze*, passim.

²⁷ Vezi: ANIC, *Fond CC al PCR-Secția Relații Externe*, dosar 61/1963, ff. 2-68.

²⁸ Pinyin: Mao Zedong.

această scrisoare în timpul convorbirilor (sovieto-chineze-n.a.), când s-a stabilit să nu se publice nimic. În conținutul acelei scrisori, a spus el, au fost redat unele probleme care ulterior, după publicarea scrisorii, au fost ridicate în cursul convorbirilor (sovieto-chineze-n.a.). Pentru noi, chinezii, este clar că la 15 iulie a.c. trebuiau începute tratativele sovieto-americane în vederea încheierii Tratatului de la Moscova (de interzicere a experiențelor nucleare-n.a.), ori Hrușciov trebuia să facă un cadou lui (John F.-n.a.) Kennedy. Publicând acea scrisoare, Hrușciov credea că ea nu este numai în favoarea dușmanilor, ci și în favoarea lui. Acum el spune că polemica deschisă este numai în favoarea dușmanului, dar acest lucru noi l-am spus la congresul al XXII-lea (al PCUS, din 1961-n.a.), a continuat el.

Apoi, Pîn Cijen s-a ocupat de unele probleme interne ale RP Chineze, apreciind situația politică internă ca fiind foarte bună. El a arătat că politica de reglementare a economiei naționale a fost analizată de plenara a X-a a CC al PCC și de recenta sesiune a Adunării reprezentanților populari pe întreaga Chină și că în prezent această politică continuă să se desfășoare. El s-a referit la unele greutăți care au lovit economia națională chineză, pricinuite de calamitățile naturale din acest an, însă cu toate acestea, a apreciat el, recolta este mai bună. Nu putem să spunem încă ce producție agricolă a fost realizată în acest an, a continuat el, exemplificând acest lucru prin constatările sale personale în unele brigăzi de producție ale comunelor populare, unde cadrele au dat răspunsuri diferite privind producția din acest an. Noi, a spus Pîn Cijen, apreciem că se face o bună socoteală atunci când țărani vând statului mai multe produse agricole și mănâncă mai bine. Acest lucru se observă în întreaga Chină. Însăși culoarea rozie a feței oamenilor vorbește despre felul cum trăiesc ei. Însănătoșirea vieții economice, a subliniat Pîn Cijen, își găsește expresia și în ridicarea nivelului tehnic, în lărgirea sortimentului și ridicarea calității producției. Se poate spune că mărfurile livrate de URSS înainte, acum pot fi produse și în China. Mai sunt unele care se află în stadiul de experimentare, iar altele în stadiul de verificare a calității lor superioare față de a celor sovietice. Pîn Cijen a dat mai multe exemple, printre care ridicarea productivității muncii la uzinele de camioane din Ciangciun, prin introducerea a două linii automate, unde, până atunci, operațiunile se făceau manual. După proiect, această uzină producea 50 de camioane pe zi; acum produce 70 de camioane pe zi. Industria chineză realizează aproape întreaga gamă de produse petroliere, oțeluri speciale, utilaje de diferite categorii de înaltă precizie, unele dintre ele întrecând calitativ unele produse pe care le-a livrat sau va trebui să le livreze URSS. Pîn Cijen a arătat că mai există unele sortimente de oțel special care se află în curs de experimentare sau nu au fost introduse în producție de serie. De asemenea, RP Chineză nu poate încă produce utilaje de mare precizie, de volum extraordinar de mare.

"Beyond Ideological Debate: Peng Zhen's Vision about Soviet-Chinese Conflict (1963)", *Astra Sabvensis*, III, 5, 2015, p. 146-157

Înceind cele relatate mai sus, Pîn Cijen m-a rugat să transmit din partea tovarășului Mao Tze-dun, tovarășului Liu Sao-ci,²⁹ a CC al PCC personal tovarășului Gheorghiu-Dej și celorlalți tovarăși din conducerea CC al PMR, salutări cordiale și urări de sănătate. El a continuat cu cuvintele: să întărim colaborarea dintre noi, să consolidăm relațiile de prietenie și să le dezvoltăm pe baza principiilor stabilite în declarațiile de la Moscova (din 1957 și 1960-n.a.). Atât timp cât toate partidele vor să ducă revoluția până la capăt, va crește forța noastră, ceața se va răspândi (sic!) și soarele va lumina. Luptăm, a zis el, pentru unitate cu toate partidele comuniste. Suntem pentru informarea reciprocă indiferent de deosebirile de vederi în unele probleme, adăugând că nu are în vedere Iugoslavia, partidul lui Dange etc. Ce va fi de exemplu cu tovarăși ca M. Thorez? Nu poate să spună acum. PC (Partidul Comunist-n.a.) Francez merge în colaborare cu partidul socialist francez, care, dacă nu se înșeală, a dezlănțuit războiul în Algeria. (Maurice-n.a.) Thorez a ridicat problema unificării cu acest partid, însă partidul socialist francez a răspuns că PCF (Partidul Comunist Francez-n.a.) nu și-a corectat suficient greșelile și de aceea trebuie să examineze dacă să se unească sau nu. Mai sunt și alții din alte țări care fac la fel, dar sunt puțini. Indiferent ce se va întâmpla, reazemul de nădejde pot fi numai partidele frățești. Hrușciiov se îndepărtează de ele și se apropie de imperialiști. Atunci când se va ivi un eveniment internațional, realitatea va dovedi cine este de nădejde. Poporul sovietic începe să-și dea seama. Nu-i nimic, a continuat el, că Hrușciiov a spus că chinezii mănâncă la cazan și trăiesc cinci într-un pantalon. Așa cum trăim, chiar și cu un pantalon, trăim totuși, a subliniat Pîn Cijen. China a importat și în acest an câteva milioane de tone de cereale. Dar ce înseamnă aceasta pentru China? În general, în aprovizionare ne bazuim pe propriile forțe. Situația importului de cereale din acest an se deosebește de situația din 1960, dar totuși importăm, a explicat Pîn Cijen, deoarece vrem să dezvoltăm producția culturilor tehnice. El a spus că trebuie să recunoască că mai sunt unele greutăți, dar că în 1964 situația va fi mai bună.

Am mulțumit, asigurându-l că voi transmite conducerii noastre superioare cele spuse, precum și salutările și urările adresate de conducerea superioară de partid. Mi-a urat succes.

17.XII. 1963

D.
Gheorghiu

Sursă: ANIC, *Fond CC al PCR-Secția Relații Externe*, dosar 93/1963, ff. 3-12.

²⁹ Pinyin: Liu Shaoqi.